

ВІДГУК

офіційного опонента доктора медичних наук, професора, член-кореспондента Національної академії медичних наук України, завідувача кафедри акушерства, гінекології та репродуктології НМАПО імені П.Л.Шупика Камінського В'ячеслава Володимировича на дисертацію Коваль Софії Дмитрівни на тему «Діагностика та профілактика ускладнень варикозної хвороби у вагітних та породіль», подану до спеціалізованої вченої ради Д 26.553.01 при ДУ „Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України” на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.01 – акушерство та гінекологія

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

При оцінці актуальності обраної дисертантом теми, варто зазначити, що вагітність є основним фактором, що сприяє збільшенню частоти варикозного розширення вен у жінок, що, у свою чергу, може призвести до венозної недостатності та набряків. Хронічна венозна недостатність - довготривалий патологічний стан, викликаний анатомічними або функціональними змінами венозної системи, що призводить до появи симптомів, які виявляються у більшій частини населення, і особливо у вагітних, що пов'язано з фізіологічними змінами в органах і системах під час вагітності. У виникненні захворювання істотна роль належить гормональним змінам у жіночому організмі під час вагітності, підвищеному тиску в судинах нижніх кінцівок, уповільненню швидкості кровотоку та ушкодженням судинної стінки.

При варикозному розширенні вен зростає ризик тромбоемболічних ускладнень. Венозна тромбоемболія є провідною причиною материнської смертності та захворюваності під час вагітності у розвинених країнах. Частота венозної тромбоемболії збільшується приблизно в 4 рази під час вагітності та принаймні в 14 разів протягом післяпологового періоду.

Венозна тромбоемболія вважається потенційно запобіжною при правильному менеджменті даного патологічного стану. Нечисленні опубліковані дослідження щодо застосування фармакологічних методів лікування венозної недостатності у цій групі населення часто ускладнюють ведення даного патологічного стану у звичайній клінічній практиці.

Вищесказане диктує необхідність вивчення етіопатогенетичних особливостей варикозного розширення вен у вагітних і породілей, розробки комплексу заходів первинної і вторинної профілактики, а також алгоритму ведення даної категорії пацієнток під час вагітності.

2. Зв'язок теми дисертації з державними чи галузевими науковими програмами, темами, планами.

Дисертаційна робота Коваль С.Д. виконана в рамках комплексної державної бюджетної теми «Алгоритм ведення вагітних та породіль групи перинатального ризику» (№ державної реєстрації 0115U005795) на кафедрі акушерства і гінекології №3 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця МОЗ України.

3. Наукова новизна та теоретичне значення дослідження.

В роботі здійснено спробу нового підходу до вивчення патогенетичних аспектів розвитку і прогресування варикозної хвороби у вагітних і породіль, а саме виявлені зміни в системі гемостазу обстежених жінок з варикозною хворобою вен нижніх кінцівок у вагітних, вивчено імунний статус і параметри кровотоку вен малого таза та нижніх кінцівок у вагітних із варикозною хворобою, що дозволило розробити напрямок корекції варикозного розширення вен і пов'язаних з ним ускладнень.

Автором встановлена діагностична цінність застосування ультрасонографії з доплерометрією судин малого таза та нижніх кінцівок для виявлення дилатації тазових вен, визначення параметрів кровотоку в

судинах малого таза і нижніх кінцівок та їхню динаміку в процесі застосування комплексного лікування.

Проведені дисертантом дослідження дозволили обґрунтувати застосування комплексної терапії хронічної венозної недостатності у вагітних.

4. Практичне значення одержаних результатів.

Робота має не лише наукове, але й вагоме практичне значення. Вперше запропонована та впроваджена в клінічну практику схема діагностики імунологічних, ендотеліальних, гемостазіологічних та варикозних порушень при ВХ у вагітних жінок, яка має прогностичне значення для визначення тактики ведення хворих. Проведені дисертантом дослідження дозволили обґрунтувати, розробити та впровадити методику профілактики та корекції ускладнень у вагітних з варикозним розширенням вен, яка покращує якість життя жінок з варикозною хворобою та запобігає розвитку тромбоемболічних ускладнень.

5. Структура дисертації.

Дисертаційна робота написана грамотною українською мовою, викладена на 175 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить вступ, огляд літератури по проблемі дослідження, опис матеріалів та методів дослідження, 7 розділів власних досліджень, аналіз та узагальнення отриманих результатів, висновків та практичних рекомендацій. Робота містить посилання на 190 вітчизняних та іноземних джерел, її ілюстровано 69 таблицями та 47 малюнками.

У вступі дисертації висвітлюється актуальність і мета роботи, наукова новизна і практична значущість роботи, особистий внесок автора. Результати досліджень в повній мірі відображені в науковому друці і були доведені та обговорені на медичних форумах України.

Перший розділ дисертації представлено у вигляді огляду літератури, який подано як аналіз основних наукових публікацій за темою дисертаційної роботи з використанням вітчизняних і іноземних джерел, переважно останніх 5-7 років. В огляді літератури підкреслено, що на сучасному етапі існує низка невирішених питань етіології та патогенезу варикозної хвороби вен у вагітних, вирішення яких дозволить призначити адекватну і якомога більш ранню терапію даного ускладнення вагітності і таким чином запобігти прогресуванню його та розвитку тромбоемболічних ускладнень. Поряд з цим, літературний огляд містить інформацію, яка складає суттєвий інтерес щодо проблеми порушень в циркуляторному, імунному, гемостатичному, ендотеліальному статусі вагітної, що прямо пов'язано із поставленими автором завданнями дослідження. Огляд написаний літературною мовою, легко читається і сприймається.

В другому розділі описані методи і об'єкт дослідження. Достатній клінічний матеріал та методологічно вірний розподіл хворих на групи дозволили автору вивчити особливості перебігу вагітності, пологів та післяпологового періоду, перинатальні наслідки вагітності у жінок, хворих на варикозну хворобу нижніх кінцівок; встановити стан плазмової та тромбоцитарної ланок системи гемостазу, маркери ендотеліальної дисфункції у вагітних з варикозною хворобою; визначити наявність порушень імунного стану та роль імунopatологічних реакцій у патогенезі варикозної хвороби у вагітних жінок в III триместрі; з'ясувати можливості та діагностичну цінність ультразвукового дуплексного сканування вен тазу та нижніх кінцівок для оцінки ступеня порушень венозного кровотоку у III триместрі вагітності та в динаміці лікування, а також розробити комплекс лікувально-профілактичних заходів для вагітних з варикозною хворобою нижніх кінцівок та оцінити його ефективність. Дисертант обґрунтовує відповідність використаних методів дослідження. Методи дослідження підібрані таким чином, що їх застосування в повній мірі охоплює вивчення нових ланок етіопатогенезу при даному ускладненому варикозним розширенням вен перебігу вагітності та

післяпологового періоду. Слід відмітити, що автором багато уваги приділено методам статистичної обробки результатів клініко-параклінічних досліджень, що в свою чергу дало можливість отримати цілком достовірні дані.

Сім розділів власних досліджень адекватно розкривають поставлені задачі і закінчуються стислими резюме.

Суттєвий об'єм третього розділу присвячений клінічній характеристиці обстежених вагітних шляхом аналізу анамнестичних, фізикальних даних, особливостей екстрагенітального та репродуктивного анамнезу, симптомів варикозної хвороби у вагітних основної та групи порівняння. Результати опрацьовані з використанням сучасних адекватних статистичних методів, отримані результати достовірні.

У четвертому розділі автор проводить аналіз стану системи гемостазу та дослідження маркерів дисфункції ендотелію у вагітних жінок з варикозною хворобою вен нижніх кінцівок. У розділі продемонстровано, що вагітні з варикозною хворобою вен нижніх кінцівок в третьому триместрі вагітності мають високі показники гомоцистеїну та фібронектину, характеризуються підвищенням агрегаційної активності тромбоцитів, надмірною активацією прокоагулянтної ланки системи гемостазу, зниженням активності антитромбіну-III, прискоренням фібринолізу, що є однією з ланок патогенезу ускладнень варикозної хвороби у даної групи жінок.

П'ятий розділ присвячений вивченню імунного статусу вагітних та породіль з варикозною патологією вен. На основі проведених досліджень автором встановлено, що у вагітних з варикозною хворобою нижніх кінцівок спостерігається імунний дисбаланс за показниками різних ланок імунітету

Шостий розділ описує результати дуплексного обстеження вен малого тазу та нижніх кінцівок у жінок з варикозною хворобою вен нижніх кінцівок. Автором вивчено морфометричні, гемодинамічні параметри кровотоку в правих та лівих зовнішніх клубових, яєчникових і маткових венах, а також у великій підшкірній та стегновій венах. Розділ містить багатий фактичний

матеріал власних досліджень, що поданий не лише у текстовому форматі, а й у вигляді таблиць та рисунків.

Сьомий розділ присвячений особливостям перебігу пологів та післяпологового періоду у жінок з варикозною хворобою вен нижніх кінцівок на тлі корекції виявлених у попередніх розділах патогенетичних факторів за розробленою автором методикою. Дисертант проводить аналіз ефективності клінічного впровадження запропонованих ним лікувальних підходів.

В останньому розділі викладений аналіз та узагальнення отриманих результатів дослідження, порівняння їх з результатами інших дослідників.

Завершують роботу 7 висновків та 4 практичні рекомендації, які в повній мірі відповідають поставленій меті та завданням роботи і логічно впливають з проведених досліджень.

6. Ступінь обґрунтованості і достовірності основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Отримані результати ґрунтуються на обстеженні 80 вагітних з варикозною хворобою та 50 здорових вагітних жінок з інтактними венами. Достатня кількість обстежених пацієнтів дозволила провести достовірну оцінку отриманих результатів та водночас вказує на правильні методичні підходи при виконанні дослідження. Автором ґрунтовно описані клінічні, інструментальні методики, а також методи статистичного аналізу, що дає підстави вважати, що в дисертаційній роботі використані сучасні і високоінформативні методи досліджень. Групи обстежених пацієнтів сформовані методично правильно: 42 вагітні жінки з варикозною хворобою (основна група) – застосовували комплексну терапію; 38 вагітних з варикозною хворобою (група порівняння), що приймали симптоматичну терапію, контрольна група - 50 здорових вагітних жінок з інтактними венами. До того ж отримані висновки дисертації конкретні і повністю відповідають зазначеним задачам дослідження. Наукові положення, розроблені

дисертацiю, базуються виключно на використаннi адекватних методiв статистичної обробки даних, що пiдтверджує їх достовiрнiсть.

7. Повнота викладу матерiалiв дисертацiї в опублiкованих працях та авторефератi.

За матерiалами дисертацiї опублiковано 13 наукових праць, з них у фахових наукових виданнях, рекомендованих МОН України – 9, в зарубiжних виданнях – 1; у збiрках наукових робiт – 2; в матерiалах та тезах конференцiї – 1. У наукових працях повною мiрою вiдзеркалено всi роздiли дисертацiї. Матерiали дисертацiйної роботи Коваль С.Д. були обговоренi на медичних форумах рiзного рiвня.

Автореферат дисертацiї повнiстю вiдповiдає основним положенням дисертацiї i сучасним вимогам ДАК МОН України.

8. Зауваження щодо змiсту та оформлення дисертацiї й автореферату.

Зауважень до дисертацiйної роботи немає. Серед недолiкiв, варто вiдмiтити наступнi:

- Зразок анкети оцiнки якостi життя жiнки представленої в роздiлi 2 доцiльно було б винести в додатки;
- Роздiл 6 перевантажений великою кiлькiстю табличного та графiчного матерiалу, деякi таблицi та малюнки варто було б об'єднати, що полегшило б їх сприйняття.

Однак слiд вiдзначити, що вказанi зауваження не применшують загальної значущостi роботи.

В порядку дискусiї та уточнення окремих положень хотiлося б отримати вiдповiдi автора на наступнi запитання:

- Якi показники дуплексного обстеження вен малого тазу та нижнiх кiнцiвок у жiнок з варикозною хворобою є найбільш прогностично

важливими і повинні визначатися у кожній вагітній з даною патологією?

- Як довго Ви спостерігали жінок після пологів і чи є дані щодо віддалених результатів запропонованої комплексної терапії?

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Коваль Софії Дмитрівни на тему: «Діагностика та профілактика ускладнень варикозної хвороби у вагітних та породіль», виконана під керівництвом доктора медичних наук, завідувача кафедри акушерства і гінекології №3 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, професора Бенюка Василя Олексійовича, є завершеною науковою працею, у якій комплексно вирішується актуальне завдання - зниження частоти ускладнень у післяпологовому періоді у хворих на варикозну хворобу шляхом визначення нових патогенетичних ланок захворювання, розробки та впровадження комплексу лікувально-профілактичних заходів.

Дисертація Коваль С.Д. повністю відповідає вимогам п. 11 „Порядку присудження наукових ступенів” ДАК МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.01 – акушерство і гінекологія.

Офіційний опонент

завідувач кафедри акушерства, гінекології та репродуктології НМАПО імені П.Л. Шупика, член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор

В.В. Камінський

